

Jerzy Lech Kontkowski

„Zagadnienie »grzechu« w kulturze chińskiej”, Jan Konior, Kraków 2006 : [recenzja]

Nurt SVD 48/1 (135), 438-440

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Recenzja

Jan Konior SJ, *Zagadnienie „grzechu” w kulturze chińskiej*, Wydawnictwo WAM, Kraków 2006, 268 s. ISBN 83-7318-718-9

Inspiracją do napisania niniejszej pracy była nie tylko osobista pasja autora, ale także studia nad historią, filozofią i kulturą Chin. Dodatkowo do powstawania niniejszej pracy przyczyniły się studia teologiczne na Fu-Jen Catholic University (Taipei) w języku chińskim oraz na Cheng-Kong University (Tainan). Właśnie podczas studiów teologicznych, na jednym z wykładów, gdy była mowa o grzechu, ksiądz Konior zapytał chińskiego profesora: – „Czy istnieje grzech dla Chińczyka”? – „Porozmawiamy o tym później” – odpowiedział profesor. Niestety, „później” okazało się już niemożliwe. Pytanie to nurtowało księdza Koniora przez następne lata.

Pragnieniem autora było bliższe zapoznanie się z tym zagadnieniem i próba wyjaśnienia kwestii grzechu, a także zła i cierpienia w kulturze chińskiej. Niniejsza praca jest jednym ze sposobów realizacji tego pragnienia. Obejmuje wspomniane kwestie w wymiarze teologiczno-religioznawczym i filozoficzno-etycznym.

Celem pracy jest ukazanie przedstawianych zagadnień przez pryzmat osobistego doświadczenia autora – Europejczyka, Polaka i misjonarza. Praca może stać się kluczem otwierającym serca i umysły tych, którzy pragną przygotować się do włączenia w dzieło ewangelizacji Azji, obszaru najmniej chrześcijańskiego, a szczególnie Chin. Pomoże w zrozumieniu odmienności kultur i religii Państwa Środka, ścieżek chińskiego myślenia, jakże innego od zachodnioeuropejskiego. Doda tym samym odwagi tym misjonarzom, którzy staną oko w oko z „Tradycyjnym Smokiem Chińskim”. Może uwrażliwić na punkty styeczne obu kultur, a tym samym, nieco przynajmniej, ułatwić misyjne dzieło.

Autor, wykorzystując swoje wieloletnie doświadczenie zdobyte podczas pobytu na Tajwanie, pragnął ukazać także punkt widzenia Chińczyków. Dlatego w swej pracy zawarł przykłady oceny i interpretacji chrześcijaństwa w świetle rodzimych religii chińskich. Znalazło się tu również miejsce na przyjrzenie się blaskom i cieniom misji katolickiej w Chinach. Należy dodać, że tematyka pracy jest na gruncie polskim zupełnym novum.

Nietrudno zauważyć, że część materiałów zamieszczonych w pracy pochodzi z bibliotek chińskich i tajwańskich, niektóre z Biblioteki Narodowej w Louvain, ale zdecydowana większość ze zbiorów

werbistowskich bibliotek w Niemczech: *Monumenta Serica*, *Anthropos*, *Missionwissenschaft*. Autor konsultował także pozycje wydawnicze w języku polskim.

Bibliografia obejmuje literaturę w językach polskim, chińskim, angielskim, niemieckim, francuskim, włoskim i hiszpańskim. Łącznie ze źródłami chińskimi i poza chińskimi, dziełami i opracowaniami pomocniczymi oraz ogólnymi – zawiera ponad 200 pozycji.

Konstrukcja pracy obejmuje pięć rozdziałów. Celem pierwszego rozdziału: *Sprecyzowanie zakresu kultury chińskiej* (s. 17-40) jest ogólne przedstawienie cywilizacji chińskiej z jej historią i religiami chińskimi – taoizmem, konfucjanizmem i buddyzmem oraz omówienie koncepcji słowa *Tien* – 天 – *niebo* z uwzględnieniem humanizmu konfucjańskiego i spojrzeniem przez pryzmat tradycyjnych Chin i roli, jaką odgrywają w nich społeczeństwo, rodzina, kult przodków, czyli to wszystko, co mieści się w pojęciu „kultura chińska”.

Rozdział drugi nosi tytuł *Próba wyjaśniania zła – 惡 – w świecie chińskim* (s. 41-114). Zło w koincydencji przeciwieństwa zanurza się w esencji śmierci. W punkcie wyjścia zagadnienie zła ukazane jest w wymiarze wizji biblijnej. Jego geneza i istnienie, wyjaśnienie symbolu węża jako upostaciowienia zła – następuje nie tylko w świetle kultury świata judeochrześcijańskiego, ale też z uwzględnieniem kultury chińskiej. Następnie zło i jego symbole ukazane są na tle genezy i analizy mitu zła. Na historycznych płaszczyznach następuje zetknięcie nieczystości i grzechu z chińskim poczuciem braku winy. Kosmocentryczny, chiński obraz świata z jego harmonią i dysharmonią (złem) ukazany jest we wczesnych symbolach zła. Mieści się tu też interpretacja zła w świetle buddyzmu, taoizmu i konfucjanizmu na podstawie opracowań, a także w oparciu o osobiste doświadczenie autora, który próbuje demaskować znane, ale jakby dalej ukryte zło, nazywając je po imieniu. Na końcu rozdziału zamieszczony został komparatywny obraz konfucjanizmu, buddyzmu i taoizmu w odniesieniu do chrześcijaństwa i próba odpowiedzi na pytanie: czy istnieje możliwość zbudowania pomostu pomiędzy tymi religiami?

W rozdziale trzecim: *Rozumienie cierpienia – 痛苦 – przez Chińczyka* (s. 115-170) jest mowa o „misterium” cierpienia. Jest też próba jego interpretacji. Z jakiegokolwiek punktu widzenia chcielibyśmy je zgłębić, czy to w aspekcie kultury, religii, filozofii, czy teologii lub psychologii, pozostaje ono tajemnicą, której człowiek do końca nie odkryje. Od cierpienia nie ma ucieczki. Oprócz hermeneutyki chrześcijańskiej zainteresowania autora na temat cierpienia biegną ku myśli chińskiej, w świetle kultury, religii, tradycji. Jakie jest jego pochodzenie?

Czego z mądrości chińskiej może nauczyć się Europejczyk? Czy cierpienie stanowi wartość dla Chińczyka?

Rozdział czwarty: *Biblijne pojęcie „grzechu” 罪惡 na tle kultury chińskiej* (s. 171-222) ukazuje antycypację słowa, znaku i idei grzechu przez kulturę chińską. Mówi w tym względzie o roli pierwszych misjonarzy, którzy poznając religie chińskie tworzyli nowe słowa, tłumacząc teologię katolicką na język chiński. Pomocne okazały się już istniejące zwroty w konfucjanizmie, taoizmie i buddyzmie. Czy istnieje „grzech” dla Chińczyka? Jaka jest moralność seksualna Chińczyków? Jak wyjaśnić koncepcję wstydu, poczucia winy, odsłaniając chiński parawan „maski”? Jaka jest odpowiedzialność moralna Chińczyka? Jeśli chińskie religie uznają zło w naturze człowieka, to czy rachunek sumienia i spowiedź z grzechów były obecne w tradycyjnych chińskich rytach oczyszczających, w konfucjanizmie, taoizmie i buddyzmie?

Rozdział piąty: *Chiński Kościół cierpienia i nadziei w obliczu trzeciego tysiąclecia* (s. 223-250) przedstawia cierpienie Kościoła w Chinach, jego misję, a także rolę katolików chińskich w trzecim tysiącleciu jako świadków i ewangelizatorów. Wskazuje też na nowe wyzwania i konfrontacje z rzeczywistością współczesności. Nie tyle chodzi o liczbę chrześcijan w Chinach, ale o ich życie o zinterioryzowanym przesłaniu ewangelicznym. Chrześcijanin to często świadek, a świadek to męczennik. Jaki będzie Kościół trzeciego tysiąclecia w Chinach, zależy nie tylko od samych chińskich katolików formujących się w duchu Chrystusowej Ewangelii, ale także od naszej pomocy.

Na końcu książki umieszczone zostało *résumé* w językach chińskim, angielskim, niemieckim, włoskim i hiszpańskim.

Praca ma charakter pionierski na gruncie polskich badań religioznawczych i kulturowych. Stanowi znaczące uzupełnienie dotychczasowej wiedzy na temat kultury duchowej Chin i możliwości dialogu z nią. Skorzystanie z zebranego materiału i podjętych przez autora analiz umożliwi zapoznanie się z nieznanym, a znaczącym obszarem kultury współczesnego świata. Jest cenną pomocą dla wszystkich podejmujących dialog z kulturą Chin

Jerzy Lech Kontkowski SJ